

AMPLIACIÓ DEL SUBJECTE

Dones trans, recorreguts, interseccions i violència masclista

Solange Navas Torres

Il·lustració: [Eduardo Luzzatti](#)

Soc Beyoncé, una dona trans “poligonera” que va començar a exercir el treball sexual l’any 2006 al polígon de Villaverde a Madrid. L’any 2001 vaig arribar a Madrid anhelant una vida lliure de les violències masclistes que patia per part del meu pare i d’alguns familiars, però no va ser així. En aquest article, a partir del relat concret de la meua vida i del treball dut a terme en el marc del projecte europeu [TransR-Trans Sex Workers Rights are Human Rights](#) [1], assenyalo les violències masclistes que sacsegen les vides de les dones trans. La tasca realitzada en el marc del projecte em va permetre constatar que les violències que jo vivia, i pensava que només jo patia, eren comunes a totes les dones trans. El text recull aquestes violències, així com la necessitat de reparar-les,

L’estigma trans com a barrera en l’accés als drets fonamentals

Vaig néixer a finals dels anys 80, en una època en què decidir ser dona trans significava perdre-ho tot, inclòs l’accés a drets fonamentals com l’educació. L’any 2000 cursava el quart any de secundària en l’especialitat de comptabilitat, i a meitat de curs em van

expulsar per no adequar-me al model d'alumna que des de l'escola s'exigia. No vaig poder tornar a estudiar fins l'any 2019, però llavors la meva situació personal era molt diferent, i vaig haver d'abandonar els estudis per poder mantenir-me a mi mateixa i no perdre el meu habitatge, ja que l'accés a l'habitatge és una de les dificultats amb les quals les dones trans breguem diàriament.

Cal tenir en compte que a l'Estat espanyol el treball sexual no té un reconeixement legal i, per tant, no tenim nòmines, que és un requisit fonamental per poder accedir al lloguer d'un habitatge. Moltes de nosaltres hem utilitzat diverses estratègies per poder tenir una llar i una vegada la trobes cal mantenir-la. Moltes de les meves companyes, per poder accedir a un habitatge, havien de tolerar abusos de poder per part dels propietaris o de les agències immobiliàries. També és habitual per a nosaltres viure abusos per part de les persones que presten les seves nòmines a les dones trans perquè puguin accedir a un habitatge. La privació de l'exercici dels nostres drets i la desprotecció davant d'aquesta situació acaba desencadenant situacions violentes cap a nosaltres.

Un altre exemple de l'impacte de l'estigma trans i les dificultats que genera en l'accés a l'habitatge el trobem en la relació amb la comunitat de veïns, ja que sovint se'ns considera una "amença", perquè no tothom a la comunitat vol compartir espais amb dones trans. En el meu cas, la comunitat de veïns en què vivia va recollir firmes perquè me n'anés d'un pis que compartia amb altres dones trans, ja que pensaven que exercíem la prostitució a l'habitatge, malgrat que ni jo ni les meves companyes no portàvem clients a casa. Simplement, l'estigma sobre les dones trans i treballadores sexuals feia el seu curs.

A l'Estat espanyol el treball sexual no té un reconeixement legal i, per tant, no tenim nòmines, requisit fonamental per poder accedir al lloguer d'un habitatge

Per tots aquests motius, és necessari garantir l'accés a l'habitatge, i per a això són necessàries polítiques públiques, perquè l'habitatge és un dret fonamental, i ens correspon com un col·lectiu especialment vulnerabilitzat i com a ciutadanes que som. En el cas de les treballadores sexuals, en especial les que treballem al carrer i reivindiquem aquest dret des de fa molts anys (i fins i tot hem viscut al carrer), és important aquest reconeixement, ja que seria una reparació per a les que històricament hem lluitat per aquest dret i sobreviscut.

Un altre dels àmbits en què es vulnera el dret de les treballadores sexuals trans és el laboral. No poder finalitzar els estudis és un dels motius pels quals la majoria de nosaltres ens veiem abocades a una situació de desigualtat estructural, que redueix significativament les nostres oportunitats de vida, i que ens deixa el treball sexual com pràcticament l'única opció per garantir la nostra subsistència. A moltes de nosaltres ens pesa ser prostitutes, i per això sempre busquem alternatives laborals, però sempre se'ns tanquen les portes per ser dones que han renunciat al gènere. En el meu cas, m'he dedicat a la cura persones

grans i he treballat com a perruquera, que era el tipus d'ocupació que més sovint trobava. Tanmateix, el mercat laboral és ple de barreres per a les dones trans: l'estigma que pesa sobre nosaltres limita profundament el nostre accés a determinats sectors. D'altra banda, els ocupadors són conscients de les dificultats que les dones trans trobem al mercat laboral, així que habitualment aprofiten aquesta vulnerabilitat per explotar-nos laboralment. A tot això, hi hem de sumar el fet que si no sembles una dona normativa no pots ni tan sols optar a cap altre tipus de feina.

L'atenció a la salut és un altre sector en què les dones trans patim violència com a conseqüència del poc coneixement que hi ha sobre les persones trans entre els professionals de la salut. En primer lloc, en les consultes mèdiques s'adrecen a nosaltres pel nostre nom no elegit, encara que se'ls fa saber que no volem ser anomenades així. Segon, he constatat l'impacte dels prejudicis i el desconeixement en l'atenció. Un exemple el trobem en urologia, on som tractades com a *senyors* o fins i tot com a persones amb un trastorn mental. Un altre exemple el trobem en els diagnòstics mèdics, els quals en bona mesura es basen en el desconeixement; per exemple, si tenim un problema en un testicle, la solució que se'n ofereix majoritàriament és treure'l, perquè se suposa que totes les dones trans s'han de sotmetre a una reassignació de sexe, oblidant que moltes dones trans decideixen no fer-se aquesta operació. A causa de situacions com aquestes, moltes dones trans han deixat d'assistir a la sanitat posant en risc la seva salut i la seva vida. D'altra banda, el biaix científic també és destacable, ja que, per exemple, no hi ha dades estadístiques de dones trans que viuen amb VIH+, ja que se les encasella en la categoria *homes que tenen sexe amb homes* [2].

Un altre espai on no ens sentim segures és en la unitat d'identitat de gènere (UIG), on patim violència de forma constant per part dels professionals quan els relats o respostes de les dones trans que acudeixen a la unitat no són el que aquests professionals esperen. La nostra sexualitat és tractada sempre com una patologia.

Durant el meu treball en el projecte TRANSR, també vaig poder recollir testimonis sobre les dificultats i les violències que patim les dones trans quan intentem accedir a la justícia. De nou, el desconeixement i la càrrega d'estereotips i prejudicis sobre la nostra identitat de gènere, sobre la nostra sexualitat, sobre la condició de migrants o de treballadores sexuals, condicionen absolutament la resposta que obtenim de la justícia.

El cos policial, tradicionalment, també ha exercit un abús de poder contra nosaltres, un abús de poder marcat pel racisme, la transfòbia i l'odi. Algunes companyes van relatar com els agents de policia, en l'espai públic, s'apropaven a elles només per riure entre ells. Una pràctica habitual és demanar els documents d'identitat per veure els noms que tenien als seus documents d'identitat i en posteriors ocasions dirigir-se a elles pels seus noms no sentits, fins i tot quan les dones han pogut fer el canvi i registre dels seus veritables noms.

El mercat laboral és ple de barreres per a les dones trans: l'estigma que pesa sobre nosaltres limita molt l'accés a determinats sectors.

L'atenció a la salut és un altre espai on les dones trans patim violència

Per tots aquests motius, les dones trans no fem denúncies quan patim alguna violència, no ens sentim protegides per aquells que se suposa que han de protegir-nos i fer justícia. Al contrari, el que sentim és que les vies per fer justícia són utilitzades per ocultar la nostra existència i riure's de nosaltres. Així mateix, està clar que les dones trans no només patim les violències en l'àmbit familiar o més proper, on hem pres la dràstica decisió de sortir-ne, abandonant les nostres famílies i fins i tot deixant els països on vivim, degut al perill que pot suposar arribar a ser una dona trans en aquests contextos, sinó que també patim violències masclistes quan, en buscar protecció, ens trobem amb tot aquest tipus d'obstacles.

La necessària diligència deguda

Una gran part de la societat desconeix i rebutja la forma en què vivim les dones trans, ja que la majoria ens dediquem al treball sexual per la falta d'oportunitats, de polítiques públiques que puguin oferir-nos un espai més segur dins d'aquesta societat; una societat que ens margina i que, en lloc d'intentar comprendre quina responsabilitat tenen en el que ens succeeix, només intenten buscar culpables, fer-nos culpables per la forma en què vivim. No s'adonen que amb la transfòbia i la invisibilització el que aconsegueixen és justament això, que no siguem ningú i que la vida sempre sigui difícil per a nosaltres.

És necessari que les dones trans no continuem quedant en l'oblit. El càstig social que vivim, en no ser considerades dones, fa que no siguem vistes com a víctimes quan patim violències masclistes, ja que en moltes institucions encara ens consideren homes, bojos i fins i tot persones que exercim violències. En alguns espais feministes ens consideren violadors o ens acusen de "camuflar-nos" com a dones per poder accedir a les dones quan, en realitat, els espais feministes haurien de ser per a totes les dones, incloses les trans. Per tots aquests motius, és molt important que les dones trans siguem incloses com a subjectes víctimes de la violència masclista perquè, en primer lloc, és un deute social i polític i, en segon lloc, deixem de ser excloses d'espais que també són nostres i en els quals els nostres testimonis també han de sumar, ser escoltats i tinguts en compte a l'hora de fer les denúncies i reivindicacions.

Una de les accions més importants per prevenir les violències és educar i conscienciar la població i també les institucions sobre com tractar les persones trans i col·laborar i treballar amb elles. És important que deixin de patologitzar-nos i que quan necessitem ajuda, assistència o acompanyament, es faci en un context de respecte i no de paternalisme o fins i tot de violència. També és imprescindible fer campanyes de sensibilització per lluitar contra l'estigma trans. En definitiva, educar-nos com a societat.

El càstig social que vivim, en no ser considerades dones, fa que no siguem vistes com a víctimes quan patim violències masclistes

Les dones trans, abans que res, necessitem el reconeixement de subjectes polítiques que som, el qual se'ns ha negat fins ara. No comptem per als representants polítics que cada any ens prometen una llei trans que recollirà les nostres necessitats, però ara per ara no han estat capaços d'aprovar-la, perquè no hi ha una voluntat política real. Ens sentim instrumentalitzades i ens tracten amb la "misericòrdia" pròpia dels seus llocs de poder i privilegis.

A tall de conclusió

A tall de conclusió, m'agradaria subratllar que les dones trans necessitem la reparació dels nostres drets vulnerats en l'accés a l'habitatge, en l'accés a l'educació, en l'accés a la salut i a la justícia i en l'accés al treball. També necessitem la reparació i el reconeixement del dret a l'autodeterminació de la nostra identitat de gènere.

Suposo que un dia, no molt llunyà, tindrem un lloc en aquest món i se'ns començarà a pagar el deute que la societat té amb nosaltres. M'agradaria recordar Marsha P. Johnson [3] i Sylvia Rivera [4] que, sent dones trans i treballadores sexuals, ens van obrir el camí a moltes altres i que em decideixo a seguir per la lluita que van començar elles. Un camí i un horitzó que de vegades sembla llunyà i ple de dificultats; però no deixarem de treballar per aconseguir ser reconegudes com a subjectes polítiques i veritables ciutadanes de ple dret. Està clar que moltes no gaudirem de tot això, però sí que quedarà la satisfacció de saber que totes, d'alguna manera, hi hem deixat la pell, encara que moltes vegades hem estat a punt de llançar la tovallola.

NOTES

- 1 — El projecte TransR-Trans Sex Workers Rights are Human Rights té com a objectiu el reconeixement i la protecció dels drets fonamentals de les treballadores sexuals trans (TSW, per les sigles en anglès).
- 2 — El terme HSH (homes que tenen sexe amb homes, en anglès MSM) va ser encunyat durant la dècada de 1990 per l'epidemiologia, en relació amb estudis sobre la propagació de les infeccions de transmissió sexual en els homes que, independentment de la seva identitat sexe-gènere, tenien relacions sexuals amb homes. Actualment, l'ús de les sigles HSH és freqüent en la literatura mèdica i en la investigació social per descriure aquests homes com a grup en els estudis d'investigació, sense considerar qüestions d'orientació sexual. L'ús precís del terme i la seva definició han variat respecte a les dones transgènere; algunes fonts consideren com HSH les dones trans que tenen sexe amb persones del sexe masculí (Greenwood, Cseneca; Mario Ruberte, 9 d'abril de 2004. «African American Community and HIV, East Bay AIDS Education and Training Center»). D'altres les consideren els HSH (UNAIDS: «Men who have sex with men» (asp). UNAIDS, [disponible en línia](#)). I d'altres són internament inconsistents (defineixen les dones transgènere com HSH en un lloc, però referint-se a "HSH i transgènere" en un altre).

- 3 — Marsha P. Johnson és considerada com una de les activistes més importants del moviment LGTB des dels seus començaments en la dècada dels setanta. Va cofundar amb la seva companya i activista Sylvia Rivera la Street Transvestite Action Revolutionaries (STAR), una organització dedicada a brindar ajuda a les minories més vulnerables dins de la comunitat, com les *drag-queens* o les persones sense llar. També va participar activament en el grup ACT UP, sorgit el 1987 per promoure la investigació científica i l'assistència sanitària pública arran de la pandèmia de la sida.
- 4 — Sylvia Rivera va ser una activista nord-americana que va lluitar pels drets de les persones transgènere. Rivera va ser membre fundadora del Gai Liberation Front i és reconeguda com una de les pioneres en la lluita pels drets dels col·lectius LGTB a escala mundial.

Solange Navas Torres

Solange Navas Torres és treballadora sexual de carrer, activista pro drets des del 2015 i cofundadora de l'Associació Feminista de Treballadores Sexuals AFEMTRAS. Entre els anys 2018 i el 2019 va desenvolupar el projecte [TransR-Trans Sex Workers Rights are Human Rights](#), que té per objectiu contribuir al compliment, respecte i protecció dels drets fonamentals de les treballadores sexuals trans (TSW), en particular el dret a la salut integral. El projecte TransR, de caràcter transnacional, inclou la implementació d'intervencions a cinc països: Àustria, Espanya, Grècia, Itàlia i Portugal.